

Otázky a odpovědi

Ryze letní atmosféra provázela v třetím srpnovém týdnu účastníky Národní divadelní dílny, kteří se sjeli do malebného severomoravského města Šumperku z nejrůznějších koutů republiky a, jak se ukázalo, s nejrůznějšími představami a očekáváními. Pracovní, seminární setkání, pořádané ČUV SSM za odborné spolupráce ÚKVČ je pravidelně, vždy v roce, kdy se nekoná Srámkův Písek, určeno pro aktivní zájemce z řad divadelního amatérstva ve věku 17 až 30 let. Účast na Dílně je umožněna i zahraničním semináristům v rámci sekce AITA/IATA.

Letošní divadelní soustředění po odřeknutí účasti atraktivních hostů (zvláště Marka Rozovského) bylo tematicky i formálně rozděleno do čtyř tříd, které měly za cíl zmapovat danou oblast divadelní práce a v určitém směru navodit semináristům nové podmínky pro jejich další práci. Zda se záměry splnily podle plánu, jsme se snažili aspoň přibližně zjistit anketou, v níž odborní lektori jednotlivých tříd odpovídali na otázku: S čím předstupujete před své žáky, co si přejete, aby si z týdenní práce pod vaším vedením odnesli?

Ondřej Pavelka, herec Divadla Na okraji, lektor tzv. publicistického divadla: Divadlo se pochopitelně naučit nedá. Spíš se tu snažíme mluvit o věcech tvorby, o herecké práci. Šlo nám o to, připravit půdu pro to, aby si lidé dokázali uvědomit sebe sama, vlastní individualitu, přednosti i zápory, temperament a charakter a přetlumočit je na jevišti. Chtěli jsme, aby pochopili, že hraním promítají sami sebe.

Eva Salzmannová, herečka Divadla Na okraji, lektorka publicistického divadla: V základech probíráme ty nejelementárnější předpoklady, opravňující hercův vstup na jeviště, techniku. S hlasitou mluvou a s výrazným gestem mívají amatéři obrovské problémy. Co se týče takové té emoční složky, chceme, aby kromě individuálního sebezpoznaní tady byl vytvořen jakýsi model kolektivu, kde probíhá do jisté míry odlišná — kolektivní komunikace. Aby každý znal své místo a své možnosti. Umět být sebou ve skupině, čerpat od ostatních plynule k přemýšlení i akci. Amatéři jsou hraním posedlí, ale většinou korigují jevištní pravdu svým subjektem, a to je pak na jevišti nečitelné.

Ondřej Soth, choreograf SND, lektor hudebně-pohybového divadla: Naším, asi za těch pár dnů nezládnutelným cílem, je naučit semináristy základním pohybovým principům. V tomto směru jsou asi největší komplikace. Vymýšlíme etudy na uvolnění a napětí, na koordinaci pohybů, citění prostoru, lidí a objektů v něm. Klademe důraz na metaforický význam pohybu; k tomu jsou určeny konkrétní úkoly na seberealizaci zpočátku improvizovanou na dané téma, v druhé části pak režijně vedenou. Velký význam má skupinová práce, kolektiv představuje masu, sílu, v níž je možné se najít, ale s níž lze přijít i do konfliktu. Takové případy pak řešíme rozbořením, diskusí, s ohledem na právo postoje, ale i zájmy celku.

Ondřej Pavelka, lektor publicistického divadla se svými svěřenci.

FOTO EDUARD JAHIELKA

Miki Jelínek, herec Divadla Na okraji, lektor publicistického divadla: Rczhodně tu neprovozujeme výuku. Lidé se od nás nedovědí žádné novinky, nic, co by předtím podvědomě neznali. Spíš směřujeme přes společné zážitky k impulsům z běžných situací a jevů, které mohou nést překvapivý smysl. Chceme, aby si tu lidé utřídili tři nezbytné věci, obecně kladené do pozadí. Jednak osobní vztah, postoj k tématu, pak sebezpoznaní a vědomí vztahu k lidem okolo a nakonec základní zákonitosti divadelní a vlastně i obecné etiky.

Roman Ráček, student divadelní vědy na FF, lektor generačního divadla: Především název „generační divadlo“ je

mylný a zavádí, byl nám přisouzen administrativně. V naší třídě chceme lidem zprostředkovat jistý zážitek pomocí hry, užíváme nejjednodušších prostředků i technik, počínaje prací s rekvizitou a konče bodyartem (vytváření výtvarných objektů v prostoru pomocí vlastního — hercova těla, popř. rekvizity; technika oblíbená zvláště v 60. letech v NSR — pozn. red.). Jde o to, dát lidem systém, který by jim přiblížil vznik divadelní práce, formování tématu, rozdíl mezi tématem a jeho naplněním, faktem a interpretací. Předpokladem je vlastní tělesný zážitek, improvizace, schopnost odlišit opravdovost a faleš.

Zdeněk Potužil, režisér Divadla Na okraji, lektor třídy s názvem „Klasický text“: Trápí mě, když se dělají základní chyby, zaměňuje se život s estetikou a naopak. Dílna se snaží o jedinou věc: opakováním postihnout některé elementární zákonitosti, proměnné v čase — náhled mladého nebo zralého člověka. Nechceme poučovat, ale chceme rozvíjet problémy, v některých okamžicích až objevné. Záměr byl přistoupit ke klasickému textu prakticky — v daném případě Romeo a Julie, ale zjistili jsme, že by vzhledem k dispozicím účastníků z toho mohl vzniknout podvod, takže zůstalo u teorie, což je zvláště v případě lektora této třídy Evalda Schorma, dá se říci, výsostná „teorie praktika“.

Evald Schorm, divadelní a filmový režisér, lektor „Klasického textu“: Co bych ti na to řekl, chlapče? Přeju si vzájemnou inspiraci, ale i to je dost silný slovo.

★

Záměr je, jak vidno, věc sice pěkná, leč pouze jedná. Druhou stranu mince tvoří výsledek. Nakolik se podařilo lektorům a dramaturgům Dílny naplnit předsevzetí, jsme se pokusili letmo zjistit obdobnou anketou, v níž semináristé odpovídali na dotaz: Jaký měla pro tebe osobně Dílna smysl, čím tě obohatila, co si z ní odnášíš do své další praxe, do svého souboru?

Miroslav Lhotka, Havlíčkův Brod: Jsem rád, že tu jsem, ale spíš z důvodů subjektivních, s divadlem jako takovým to nemá mnoho společného. Dílna mi zprostředkovala vnitřní zážitek, duchovní e-

Strom, provaz a kůl symbolizovaly práci třídy tzv. generačního divadla.

FOTO EDUARD JAHIELKA

Ondřej Šoth v rozhovoru s Evaldem Schormem.

FOTO EDUARD JAHIELKA

bohacení, ale jen pro mou osobu, ne pro divadelní práci.

Ěma Zámečnicková, Hradec Králové: Mám nový mladý soubor a tady získávám určitý návod, jak s ním pracovat, jakých chyb se vyvarovat. Získala jsem základní impulsy. Ale především mohu nové zkušenosti využít ve své práci metodicky OKS. Jednak předám poznání souborům, jednak jsem získala kontakty na divadla, která teď mohu pozvat k nám, aby předvedla, jak se to dělá jinde.

Michal Hecht, Plzeň: Mám hroznou chuť přeskochit stůl. (Stalo se). Víš, objevil jsem v sobě, že jsem schopný dělat věci, o kterých jsem dosud neměl zdání, což mělo pro mne inspirativní přínos — pomůže mi to při hledání témat nových představení.

Šárka Radostová, Praha: Původně jsem se přihlásila k Rozovskému, zabývám se ruštinou. Když nepřišel, skončila jsem v pohybové třídě, která mi umožnila uvědomit si, v čem je pohyb, vnímat sebe sama, mít radost z pohybu, ale také zjištění, že jsou kolem mne lidi, kteří dělají to samé. Práce v kolektivu mi dala pocit, že vím, co cítí ti ostatní.

Michal Dočekal, Praha: Dílna pro mě znamenala hlavně setkání s člověkem Schormem. Od září nastupuji na DAMU a o režii, kterou budu studovat, toho zatím moc nevím. Práce v „klasické třídě“ mi dala především možnost velmi poučné, praktické konfrontace.

Pavel Zvarič, Praha: Přišel jsem do Šumperka víceméně na blind, bez přihlášky. Chtěl jsem samozřejmě k Schormovi, samozřejmě to nevyšlo, takže jsem v pohybové třídě. Etudy, na kterých je práce postavena, pro mě neznamenají nic nového. Podstatné a důležité jsou tréninky, pohybové i hlasové. V tom mám největší nedostatky, a tedy i chuť se přiučit, zdokonalit.

Ladislav Vrchovský, Ostrava: Když jsem přijížděl, měl jsem mlhavou představu o pojmu publicistické divadlo. Budu odjíždět s pocitem poznání možného způsobu života.

Marek Šmídl, Plzeň: Domníval jsem se, že budeme více směřovat k inscenování textu formou konfrontace, ale zřejmě na to zatím nemáme.

Vladka Chocová, Česká Lípa: Měla jsem zpočátku jisté obavy, nedovedla jsem si vůbec představit práci s kulem, stromem a provazy (náplň tzv. generačního divadla, pozn. red.). Nedokázala jsem rozlišit skutečnost od metafory či symbolu. Když jsem zjistila, co všechno se dá s takovými minimálními prostředky vyjádřit, jak je i nedokonalá improvizace podnětná pro kolektivní diskusi a práci, byla jsem překvapená a spokojená.

Marc Mosar, Belgie: Můj první a poslední dojem z Dílny je kůl a provaz, kůl a provaz, kůl a provaz... pro vyjádření našich divadelních možností jsme uvězněni ve velmi omezených podmínkách.

Vladimír Dupak, SSSR: Můj hlavní zájem je soustředěn na metodiku divadelní praxe a její tendence. Práce v publicistické třídě se mi velmi líbí, atmosfé-

ra, rytmus i vztahy uvnitř skupiny. Jenom se mi zdá, že skupina je zbytečně velká a je tudíž malá možnost individuální práce.

Lumír Tuček, Praha: Pro mě to mělo smysl.

Poslední anketní odpověď vůdčí osobnosti skupiny Vpřed jako by symbolicky a přitom nejpregnantněji uzavřela dilema smyslu a významu Divadelní dílny pro její účastníky. Pod lehkou ironií se totiž zřetelně skrýval jasný podtext. Že totiž akce, jakou je Dílna, má smysl v každém případě, i v případě neúspěchu, nebo — lépe — nedosažení všech předsevzatých a naplánovaných účinků. Její hlavní, a v případě letošní Dílny dosažený smysl je v setkání mladých lidí z divadla, okolo divadla, lidí s totožnými nebo podobnými zájmy, kteří tu mají neopakovatelnou možnost kromě pochycení lecčeho nového, výměny generačních a praktických zkušeností, získání předpokladů a podmínek k vytváření nových, bohatších a hlubších názorů, postojů, cílů.

Jak vyplynulo z diskusí na otevřené scéně „oficiálního“ pléna i v zákulisí, má naše nastupující herecká generace, ono nezbytné amatérské podhoubí, v tolikerém podnětě a přínosné i pro profesionály, bohatě vystaráno o myslivě, otevřené a tvůrčí hlavy, o osobnosti s pavními náhledy a jasnými koncepcemi, bez nichž by se divadlo, ani to amatérské, rozhodně dělat nedalo.

O závěrečné slovo jsme požádali dr. Vítězslava Šrámkovou, odbornou „dohlážitelku“ a všudypřítomnou patronku Dílny, pracovníci ÚKVČ: Ovšemže nelze podléhat představě, že by se tu naprostý neznalec něco podstatného naučil ve smyslu didaktickém. Dílna má význam především metodický, účastníci postřehnou ve všech třídách, při všech akcích způsob práce, pochopí nutnost technické (hlasové a pohybové) přípravy. Uzávřený svět kolektivu umožní konfrontaci vyhraněných osobností, společné zážitky, inspiraci jinými postupy.

PETR ŽANTOVSKÝ

Mirka Kovářová při práci ve třídě hudebně-pohybového divadla.

FOTO JOSEF CHUCHMA